

ПРАВО НА ДОСТУП В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Павло Ігорович КРАСНІКОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Цифровізація суспільства відкриває нові можливості для доступу до інформації, водночас породжуючи виклики, пов'язані із захистом прав людини, зокрема права на доступ до інформації. В умовах активного впровадження цифрових технологій держава повинна забезпечувати дотримання цього права, враховуючи технологічні, правові та етичні аспекти. Проблема доступу до інформації в цифровому середовищі набуває актуальності у зв'язку зі стрімким розвитком електронного урядування, розширенням спектра інформаційних послуг та глобальним поширенням Інтернету.

Право на доступ до інформації є фундаментальним елементом демократичного суспільства, що забезпечує прозорість, підзвітність влади та участь громадян у суспільних процесах. У контексті цифровізації це право набуває нових характеристик, оскільки технологічний прогрес не лише розширює можливості доступу, але й змінює форми та механізми його реалізації. Міжнародне право, закріплене в таких документах, як Загальна декларація прав людини та Європейська конвенція з прав людини, створює основу для правового регулювання доступу до інформації, але для ефективного застосування цих норм на національному рівні необхідно враховувати особливості сучасного цифрового середовища. Українське законодавство, зокрема Закон України «Про доступ до публічної інформації» та Закон України «Про інформацію», закладає базу для реалізації цього права. Однак активний розвиток цифрових технологій потребує адаптації нормативної бази до нових умов[1]. Це включає розробку правових інструментів, які враховують специфіку електронної взаємодії між органами влади та громадянами, забезпечення відкритості даних і створення доступних платформ для отримання інформації в електронній формі. Особливої уваги потребує гармонізація національних стандартів із міжнародними, що сприятиме інтеграції в глобальне інформаційне середовище. Важливою складовою є формування правових умов для функціонування електронного урядування. Цей інструмент значно полегшує доступ до публічної інформації, але водночас ставить нові завдання перед законодавством. Виникає необхідність чітко регулювати питання щодо обміну даними між державними органами, захисту персональних даних та зниження ризиків кіберзагроз. Для цього слід вдосконалити законодавчі механізми, які регламентують права громадян на отримання інформації в електронному форматі, а також розробити уніфіковані правила для забезпечення їх реалізації. Розвиток цифрових платформ для доступу до інформації потребує інтегрованого підходу, що включає технічні, організаційні та правові аспекти. Це передбачає впровадження прозорих стандартів електронного документообігу, а

також належну правову відповідальність за порушення, пов'язані з доступом до інформації[2]. Крім того, важливо гарантувати, що створені механізми є зрозумілими і доступними для всіх громадян, незалежно від їх технічних знань або місця проживання.

На нашу думку, адаптація правових засад доступу до інформації в умовах цифровізації є стратегічно важливим завданням, яке вимагає від держави забезпечення комплексного підходу. Це дозволить не лише сприяти реалізації цього права, але й посилити довіру до органів влади та стимулювати розвиток суспільства в умовах інформаційної відкритості.

Забезпечення доступу до інформації в цифровому середовищі є складним завданням, що вимагає врахування низки практичних аспектів. Однією з найбільших проблем залишається цифрова нерівність, яка виражається у відсутності рівного доступу до технологій між різними регіонами, соціальними групами та демографічними категоріями. Ця нерівність обумовлена обмеженою інфраструктурою в сільських місцевостях, фінансовими бар'єрами для придбання сучасних пристроїв та недостатньою цифровою освітою частини населення. Такі обставини зменшують можливості повноцінного користування інформаційними сервісами навіть за умови їх доступності. Одним із перспективних напрямів є впровадження концепції відкритих даних, яка передбачає доступність публічної інформації у форматах, придатних для автоматизованого оброблення. Це створює додаткові можливості для підприємств, науковців та громадських організацій, сприяючи створенню інноваційних рішень та підвищуючи прозорість державного управління. Проте, ефективність таких ініціатив залежить від наповненості й актуальності оприлюднених даних, а також від рівня технічної зручності доступу до них. В Україні платформа відкритих даних є прикладом прогресивного підходу, але потребує вдосконалення, зокрема у забезпеченні її функціональної доступності та розширенні спектра інформації. Цифровізація також ставить нові виклики в аспекті кібербезпеки. Швидкий розвиток технологій супроводжується зростанням кількості кіберзагроз, серед яких особливо актуальними є випадки несанкціонованого доступу до персональних даних або маніпулювання публічною інформацією. У відповідь на ці виклики потрібні системні заходи, включаючи розробку стандартів безпеки, використання шифрування для захисту даних і підвищення рівня технічної обізнаності серед фахівців, які відповідають за адміністрування інформаційних ресурсів. Не менш важливим завданням є залучення громадян до активного користування електронними сервісами, що надають доступ до публічної інформації. Навіть найкращі цифрові платформи залишатимуться малоефективними без належного рівня цифрової грамотності серед населення[3]. Для вирішення цієї проблеми слід ініціювати освітні програми, що знайомлять громадян із можливостями цифрових інструментів, а також забезпечити інтуїтивно зрозумілий дизайн сервісів, який враховуватиме потреби користувачів із різним рівнем технічної підготовки. Ефективна реалізація права на інформацію в цифровому середовищі також передбачає прозорість діяльності державних органів. Це включає регулярне оновлення інформації на офіційних ресурсах, доступність рішень і документів, а також зручність механізмів зворотного зв'язку, що дозволяють гро-

мадянам не лише отримувати інформацію, але й брати участь у її обговоренні. Такий підхід сприяє зміцненню довіри між суспільством і владою, створюючи умови для більш активної громадянської участі.

Ми вважаємо, що забезпечення доступу до інформації в цифровому середовищі є багатогранним завданням, що потребує інтегрованого підходу. Воно включає усунення технічних бар'єрів, вдосконалення механізмів захисту даних, підвищення цифрової грамотності та створення прозорих і зрозумілих платформ, які сприятимуть реалізації права на інформацію для всіх громадян.

Отже, цифровізація створює унікальні можливості для забезпечення права на доступ до інформації, але водночас породжує нові правові та технічні виклики. Для ефективного функціонування цього права в умовах цифровізації необхідно вдосконалювати законодавчу базу, забезпечувати доступність цифрових технологій для всіх верств населення, а також підвищувати рівень цифрової грамотності громадян.

Список використаних джерел:

1. Бакумов О. С. Реалізація концепту «держава у смартфоні» як напрям підвищення юридичної відповідальності держави в сучасній Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4 (29), т. 1. С. 15-22. DOI: [https://doi.org/10.32837/ryw.v1i4\(29\).387](https://doi.org/10.32837/ryw.v1i4(29).387).
2. Загрійчук М. Ю. Адміністративно-правовий статус суб'єктів здійснення цифрової трансформації регіону. *Юридична наука*. 2020. № 4(106), т. 2. С. 98-105. DOI: [10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.12](https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.12).
3. Загрійчук М. Ю. До проблеми визначення місця норм адміністративного права в системі правового регулювання цифрової трансформації регіону. *Юридична наука*. 2019. № 10 (100). С. 168-173.